

УДК 330.341

АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Коновал В.В.

Вінницький торговельно-економічний інститут

У статті розглянуто ряд причин, які зменшили виробництво легкої промисловості в декілька разів. Проаналізовано розвиток легкої промисловості за останні роки. Досліджено аналіз зовнішнього середовища виробничого потенціалу підприємств легкої промисловості. Запропоновано заходи щодо підвищення ефективності виробничого потенціалу.

Ключові слова: аналіз, виробничий потенціал, легка промисловість, зовнішнє середовище.

Постановка проблеми. Легка промисловість є найбільш глобалізованою галуззю у світі. В багатьох країнах світу легка промисловість, як галузь, формує бюджет країни, та наповнює внутрішній ринок продукцією власного виробництва. За останні 10-15 років внаслідок глобалізації світової економіки центр виробництва одягу, взуття, іграшок та інших товарів широкого вжитку перемістився з країн Європи та США в країни Південно-східної та Середньої Азії та Південну Америку. Як одна із важливих галузей економіки легка промисловість відіграє важливу роль у забезпеченні потреб населення у товарах широкого вжитку, формуванні виробничого потенціалу, розвитку та розміщенні продуктивних сил.

У зв'язку з цим, її відтворення і розвиток є важливою передумовою подальшого розвитку економіки країни, потребує застосування спрямованої на це науково обгрунтованої цінової, податкової, фінансово-кредитної, інвестиційної, а також інноваційної політики, через недосконалість якої легка промисловість України як за наявними виробничими потужностями, їх фізичним, технічним та технологічним станом, так і за рівнем розвитку інфраструктури суттєво відстає від досягнутого раніше рівня, а також від рівня розвитку аналогічної галузі в економічно розвинутих країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню аналізу зовнішнього середовища виробничого потенціалу присвячені праці таких авторів як Л.І. Абалкін, І.Т. Арбузов, В.М. Архипов, Т.А. Ашимбаєв, Е.П. Горбунов, А.І. Гладишевського, А.П. Градов, С.Г. Демченко, Ю.Ю. Донець, А.Н. Золотарьов, Н.І. Іванов, П.А. Ігнатівський, В.П. Красовський, В.А. Котлів, В.М. Проскураков, А.А. Пшеничников, М.І. Рімера, Ф.М. Русинів, Р.Л. Сатановський, К.Е. Синицин, М.У. Сліжис, Є.К. Смирницький, В.С. Спірін, Л.М. Смишляєва, В.К. Фальцман, В.І. Фіонін, Е.Б. Фігурний та ін.

Тим не менш, виробничий потенціал підприємств як категорія відноситься до недостатньо вивченим економічною наукою явищем, що вимагає особливого підходу до її вивчення і практичного застосування.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. В економічній літературі приділена недостатня увага аналізу зовнішнього середовища виробничого потенціалу. Це, в свою чергу, негативно вплинуло на формування методології та методики його аналізу на промислових підприємствах. Тому, постає об'єктивна необхідність у нових підходах до економічного аналізу ефек-

тивності використання виробничого потенціалу підприємств, які включають в себе низку питань: аналіз економічної суті виробничого потенціалу, його змісту, властивостей, структури, стану; прогнозування ефективності використання, а також його впливу на основні показники роботи підприємства. У багатьох ситуаціях саме імідж підприємства стає вирішальним фактором при ухваленні управлінських рішень про співробітництво, тому його врахування при визначенні ефективності використання є об'єктивною необхідністю.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є висвітлення результатів дослідження аналізу зовнішнього середовища виробничого потенціалу підприємств легкої промисловості та підвищення його ефективності.

Вклад основного матеріалу. Виступаючи соціально важливим сектором економіки, який орієнтований на забезпечення потреб кінцевого споживача, українська легка промисловість сьогодні є потужним багатогалузевим комплексом з виробництва товарів народного споживання. Потенціальні можливості підприємств легкої промисловості дозволяють виробляти широкий спектр товарів, здатних задовольнити увесь попит внутрішнього ринку. На підприємствах галузі, розташованих в усіх регіонах України, зосереджено близько 7% загальної чисельності промислововиробничого потенціалу промисловості і 2,4% виробничих фондів.

Протягом останніх років промисловість України, та зокрема галузі легкої промисловості, зазнали ряд проблем, які привели до погіршення показників її діяльності. До основних причин можна віднести фінансову кризу, нерівноправність в системі оподаткування, існування «тіньового» імпорту, що призводить до зниження конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та споживчого попиту, що в свою чергу може призвести до руйнівних наслідків.

Легку промисловість можна віднести до основних галузей соціального спрямування, більшість продукції даної галузі належить до предметів першої необхідності, розвиток якої є необхідною умовою покращення рівня життя населення [2]. Сучасний стан підприємств даної галузі характеризується наявністю жорсткої конкуренції, необхідністю гнучко реагувати на неоднозначні зміни ситуації на ринку. Значну частину ринку легкої промисловості України займають товари Китаю – 50%, Туреччини – 23%, В'єтнаму – 8%, Італії – 4%, інші – 12%, частка товарів вітчизняного виробництва становить 3% [3, 4].

Тому проведення ефективних реформ в даній галузі має велике значення. У багатьох країнах вихід з фінансово-економічної кризи починається зі зростання виробництва в галузях, які мають швидкий обіг капіталу, зокрема в легкій промисловості. Ця галузь відрізняється найбільшою гнучкістю в пристосуванні до змін попиту, легко піддається модернізації і забезпечує значний внесок у формування валового національного продукту.

Легка промисловість належить до галузей зі швидким оборотом капіталу, низькою енергоемністю виробництва, незначним впливом на довкілля та наявністю висококваліфікованих кадрів в усіх регіонах. Саме з випереджаючого розвитку виробництва товарів широкого споживання почалося становлення економіки країн, які сьогодні є визнаними лідерами світових ринків.

Українська легка промисловість з історичних позицій займала провідне місце у виробництві промислових товарів народного господарства. Однак з набуттям незалежності України ситуація змінилася: виробництво зменшилось у декілька разів. Це зумовлено рядом причин:

- різким зниженням купівельної спроможності населення;
- неможливістю проведення ефективної реструктуризації підприємств та їх пристосування до діяльності у ринковому середовищі;
- негнучкістю великих швейних підприємств, що унеможливило швидку переорієнтацію виробництва на випуск нової модної продукції;
- проблемою застарілого обладнання та технологій, що здебільшого є причиною високої енерго- та матеріаломісткості продукції, неконкурентоспроможності не лише на ринках розвинених країн, але й на ринках країн, що розвиваються;
- неможливістю міжгалузевих зв'язків та втратою сировинної бази.

Обсяги реалізації продукції підприємств легкої промисловості у 2010-2014 рр. наведено у таблиці 1.

Аналіз даних показує, що після скорочення в 2010 р. в порівнянні з 2009 р. – 8301,5 млн. грн. обсяги реалізації продукції підприємств легкої промисловості в 2011-2014 рр. щорічно зростали. В 2014 р. вони збільшились на 3552,1 млн. грн. відносно показника 2010 р. та на 1196,9 млн. грн. відносно 2013 р. і становили 11064,0 млн. грн.

Таке зростання зумовлено в більшій мірі зростанням обсягів реалізації продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра на 2708,5 млн. грн. та 888,1 млн. грн. від-

повідно по роках, а також, хоч і в меншому ступеню за рахунок збільшення реалізації виробів зі шкіри та інших матеріалів на 843,7 млн. грн. та 308,8 млн. грн. відповідно.

Щодо частки реалізованої продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра в загальному обсязі продукції легкої промисловості, то даний показник протягом 2010-2014 рр. збільшився з 70,5% до 72,4%. Питома вага реалізованої продукції легкої промисловості в загальному обсязі промислової продукції є незначною, в 2010-2013 рр. вона зменшилась з 0,9% до 0,7%, а в 2014 р. зросла до 1%.

Динаміку темпів зростання (спаду) обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості в Україні за 2010-2014 рр. зображено на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка темпів зростання (спаду) обсягів реалізації продукції підприємств легкої промисловості в Україні за 2010-2014 рр., %*

* розраховано автором за джерелом: [1]

Дані рис. 1 свідчать, що в 2010 р. обсяги реалізації продукції легкої промисловості становили 91,6% показника 2009 р., реалізація продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра становила 93,7% від даних попереднього року, а взуття та виробів зі шкіри лише 87,0%. В 2011-2012 рр. спостерігається зростання більш ніж на 10% щорічно, в 2013 р. темп зростання уповільнився і становив близько 2,0%, а в 2014р. відбулось зростання обсягів реалізації продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра на 12,5% але скорочення на 0,8% реалізації взуття, виробів зі шкіри та інших матеріалів. В цілому темп зростання обсягів реалізації продукції легкої промисловості в 2014 р. становив 112,1% від показника 2013 р. Для визначення причин, що спричиняють таку ситуацію проведемо аналіз обсягів виробництва основних видів продукції легкої промисловості України показав, що

Таблиця 1

Обсяги реалізації продукції підприємств легкої промисловості України в 2010-2014 рр., млн. грн.*

	2010	2011	2012	2013	2014	Відхилення 2014 р. від	
						2010 р.	2014 р.
Легка промисловість	7511,9	8425,4	9679,3	9867,1	11064,0	3552,1	1196,9
у % до загального обсягу реалізованої промислової продукції	0,9	0,8	0,7	0,7	1,0	0,1	0,3
текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	5297,2	6039,1	6986,7	7117,6	8005,7	2708,5	888,1
у % до підсумку	70,5	71,7	72,2	72,1	72,4	1,8	0,2
виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	2214,6	2490,6	2692,6	2749,5	3058,3	843,7	308,8
у % до підсумку	29,5	29,6	27,8	27,9	27,6	-1,8	-0,2

* розраховано автором за джерелом: [1]

в 2014 р. порівняно з попереднім роком скоротилось виробництво таких видів продукції: виробництво тканин – з 105,7 млн. м² до 93,6 млн. м² на 12,1 млн. м²; постільної білизни – на 0,6 млн. шт. з 10,3 млн. шт. до 9,7 млн. шт.; нетканих матеріалів та виробів з них – з 20 тис. т до 19 тис. т. на 1 тис. т; костюмів чоловічих та хлопчачих – з 486 тис. шт. до 418 тис. шт. на 68 тис. шт., а жіночих та дівчачих – на 103 тис. шт. з 300 тис. шт. до 197 тис. шт.; піджаків та блейзерів чоловічих та хлопчачих – на 33 тис. шт. з 837 тис. шт. до 804 тис. шт., а жіночих та дівчачих – на 0,5 тис. шт. з 1,8 тис. шт. до 1,3 тис. шт.; панчішно-шкарпеткових виробів – з 83 млн. пар до 76 млн. пар на 7 млн. пар. Проте збільшилися обсяги виробництва за такими групами товарів: найбільше зросло виробництво пальт, дощовиків, напівпальт, плащів та курток чоловічих та хлопчачих на 51 тис. шт. з 470 тис. шт. до 521 тис. шт., обсяги виробництва взуття зросли з 28,3 млн. пар до 30,5 млн. пар на 2,2 млн. пар. За весь період дослідження найбільший спад виробництва спостерігався за таким групами товарів: костюми чоловічі та хлопчачі на 214 тис. шт., костюми жіночі та дівчачі – на 121 тис. шт. Натомість зросло виробництво пальт, дощовиків, напівпальт, плащів та курток, а також піджаків і блейзерів чоловічих та хлопчачих на 122 тис. шт. та 22 тис. шт. відповідно, обсяги виробництва взуття в 2010-2014 рр. зросли на 10,1 млн. пар. Динаміку темпів зростання (спаду) обсягів виробництва продукції легкої промисловості України за 2010-2014 рр. зображено на рис. 2.

Рис. 2. Індекси виробництва продукції підприємств легкої промисловості в Україні за 2010-2014 рр., %*

* розроблено автором за джерелом: [1]

Аналіз даних показує, що в найнижчого значення індекс обсягів виробництва товарів легкої промисловості досяг у 2010 році і становив 74,2% до попереднього року, причому індекс виробництва продукції текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра становив 72%, а виробництва взуття та виробів зі шкіри та інших матеріалів 84,1%. 2011-2012 рр. відзначаються зростання обсягів виробництва і відповідно збільшенням індексів, в цілому по легкій промисловості на 108,9% та 107,6% відповідно по роках. Найбільший індекс виробництва спостерігається в 2012 р. текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра на рівні 115,3%. Але вже в 2013 р. помічається спад за всіма показниками галузі, що в 2014 р. призведе до спаду індексів виробництва майже до рівня кризового 2010 р., так індекс виробництва взуття та виробів зі шкіри та інших матеріалів в 2014 р. становив 87,6%, текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра і виробів з хутра 94,4%, а загалом по галузі легкої промисловості 94,2%.

Проведений аналіз фінансових результатів підприємств легкої промисловості України в 2010-2014 рр. показав, що фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування підприємств легкої промисловості України в 2014 р. збільшився порівняно з 2013 р. на 88,2 млн. грн., а відносно 2010 р. на 135,4 млн. грн. Чистий прибуток підприємств в 2014 р. становив 120,3 млн. грн. Детальніше динаміку чистого прибутку підприємств легкої промисловості України розглянемо на рис. 3.

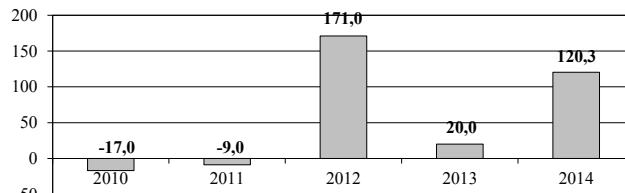

Рис. 3. Динаміка чистого прибутку підприємств легкої промисловості в Україні за 2009-2013 рр., млн. грн.*

* розраховано автором за джерелом: [1]

Дані на рис. 3 свідчать про відсутність в досліджуваному періоді постійної тенденції прибутковості підприємств легкої промисловості України. Позитивним є те, що після збиткової діяльності в 2010-2011 рр., в 2012 р. чистий прибуток становив 171 млн. грн., проте в 2013 р. він зменшився до 20 млн. грн., а в 2014 р. зріс на 100,3 млн. грн. Тому для формулювання висновків щодо діяльності підприємств галузі розглянемо показник рентабельності операційної діяльності (рис. 4).

Як видно з рис. 4, рентабельність операційної діяльності підприємств легкої промисловості протягом аналізованого періоду знаходиться з межах від 2,5% в 2011 р. до 4,0% в 2012 р., в 2014 р. даний показник становить 3,7% (в цілому по промисловості в 2014 р. показник рентабельності становив 3,2%). Тобто можна зробити висновок, що галузь легкої промисловості є рентабельною.

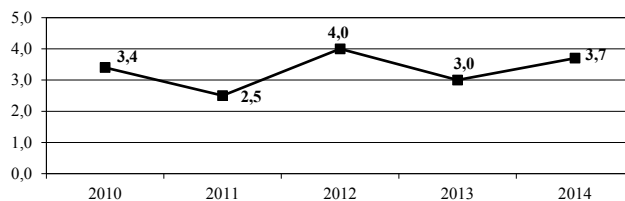

Рис. 4. Динаміка показників рентабельності операційної діяльності підприємств легкої промисловості в Україні за 2010-2014 рр., %*

* розраховано автором за джерелом: [1]

Рис. 5. Динаміка коефіцієнту оновлення основних засобів підприємств легкої промисловості України в 2010-2014 рр., %*

* розраховано автором за джерелом: [1]

Коефіцієнт оновлення основних засобів в 2014 р. становив 8,9% і зріс відносно 2010 р. на 1%, найвище значення даного коефіцієнту зафіксовано в 2012 р. – 15,6% (рис. 5).

Аналіз стану оновлення основних засобів (рис. 5) показав, що протягом 2010-2014 рр. на підприємствах з текстильного виробництва, виробництва одягу, хутра та виробів з хутра коефіцієнт оновлення засобів виробництва коливався від 7,0% в 2010 р. до 8,9% в 2014 р., дещо вищим він був в 2012-2013 рр. 9,3%. Щодо підприємств з виробництва шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, то спостерігається значні коливання даного коефіцієнту з 11,5% в 2010-2011 рр. до 33,8% в 2012 р., а потім значний спад в 2012 р. до 3% і повернення до початкових показників, а саме 11,9% в 2014 р. Це вплинуло і на загальний показник по галузі легкої промисловості в цілому, в 2012 р. коефіцієнт оновлення основних засобів становив 15,6%, в 2013 р. скоротився в 2 рази до 7,6%, а в 2014 р. зріс до 8,9%.

Проведене дослідження показало, що основне значення виробничого потенціалу підприємства полягає в створенні нових вартостей, а його елементи повинні цілеспрямовано адаптуватися до вимог продукції, що виготовляється. Аналіз основних фондів проводиться за декількома напрямками, розробка яких в комплексі дозволяє дати оцінку структури, динаміки і ефективності ви-

користання основних фондів. Таким чином, на шляху виходу зі скрутного становища та підвищення ефективності діяльності вітчизняні підприємства-виробники одягу повинні додатково вживати конкретних заходів, щоб набути певних конкурентних переваг.

Висновки і пропозиції. Проведене дослідження показало, що незважаючи на ряд проблем, які склалися в розвитку легкої промисловості України, все ж таки її варто розглядати як перспективну галузь. Легка промисловість належить до галузей зі швидким оборотом капіталу, які традиційно мають забезпечувати значний внесок у формування валового національного продукту. Пріоритетність даної галузі визначається швидким обігом капіталу, низькою енергоємністю виробництва (1-3% валових витрат), незначним впливом на довкілля та наявністю висококваліфікованих кадрів в усіх регіонах. Перспективою подальшого дослідження є визначення основних аспектів діяльності у напрямку розбудови легкої промисловості на засадах створення і подальшого розвитку конкурентоспроможності її підприємств. Ефективне використання основних фондів сприяє поліпшенню всіх техніко-економічних показників, зокрема збільшенню обсягу виробленої продукції, зниженню собівартості продукції і трудомісткості її виготовлення, а також підвищенню прибутку.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Круш П.В. Методологічні підходи до розкриття сутності категорії «потенціал підприємства» / П.В. Круш, М.О. Зеленська // Теорії мікро-макроекономіки: збірник наукових праць. – Київ, 2009. – С. 12-18.
3. Лігоненко Л. Концептуальні засади економічного управління підприємством / Л. Лігоненко // Вісник КНТЕУ. – 2013. – № 3. – С. 5-17.
4. Нижник В.М., Шарко В.В. Сучасний стан та перспективи розвитку підприємств легкої промисловості / В.М. Нижник, В.В. Шарко // Інноваційна економіка // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – С. 41-46.

Коновал В.В.

Винницький торгово-економічний інститут

АНАЛИЗ ВНЕШНЕЙ СРЕДЫ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Аннотация

В статье рассмотрены ряд причин, которые уменьшили производство легкой промышленности в несколько раз. Проанализировано развитие легкой промышленности за последние годы. Исследован анализ внешней среды производственного потенциала предприятий легкой промышленности. Предложены мероприятия по повышению эффективности производственного потенциала.

Ключевые слова: анализ, производственный потенциал, легкая промышленность, внешняя среда.

Konoval V.V.

Vinnitsia Trade and Economic Institute

THE ANALYSIS OF THE EXTERNAL ENVIRONMENT OF THE PRODUCTION POTENTIAL OF LIGHT INDUSTRY ENTERPRISES

Summary

The article considers a number of reasons, which reduced the production of light industry several times. The development of light industry in recent years. Investigated the analysis of the external environment of the production potential of light industry enterprises. Proposed measures to improve the efficiency of the production potential.

Keywords: analysis, production potential, light industry, external environment.